

*Володимир Шевченко,
к.пед.н., професор,
завідувач кафедри загальнотехнічних дисциплін та охорони праці
Інженерно-педагогічного факультету
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*

**ТЕОРЕТИКО–МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗМІСТУ НАВЧАННЯ
ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ОХОРОНИ ПРАЦІ**
ist-volodymyr@ukr.net

Проблема вищої освіти полягає у тому, що рівень засвоєння знань студентами досі залишається головним критерієм у оцінці рівня підготовленості майбутніх спеціалістів, тобто освіта залишається орієнтованою на формування знань, умінь і навичок. Вирішенню даної проблеми сприяє формування компетентнісної моделі майбутніх фахівців, що спрямоване на вирішення протиріччя між вимогами сучасного ринку праці до підготовки майбутніх педагогів з охорони праці та рівнем їхніх професійних компетентностей, які часто не відповідають світовим стандартам [1].

Ключовими категоріями навчання на засадах компетентнісного підходу є компетенція, компетентності та результати навчання. Проблема визначення даних понять стали об'єктами наукових досліджень і суперечок між науковцями і педагогами. Зокрема, категорія «компетентність» визначається як здатність особистості до виконання певної діяльності чи дій», а «компетенція» – як сукупність знань, умінь і досвіду, що повинні бути сформовані для готовності виконувати відповідну діяльність. Таким чином, О. Нагайчук, компетентністю вважає структуру особистісних якостей, а компетенцію – результатом освіти [1]. У той же час, О. Тімець [2] у своїй монографії подає трактування фахової компетентності як інтегральної характеристики становлення особистості у процесі опанування нею професійної діяльності, що пов'язується із здатністю майбутніх педагогів до виконання самостійної пошуково-дослідницької роботи,

свідомого засвоєння комплексу спеціальних знань та умінь, а також способів діяльності з конкретного предмету.

На сучасному етапі показником якості вищої освіти визначено компетентності, що являють собою професійний базис, тобто необхідні для майбутньої діяльності в сфері охорони праці. Нині більшість педагогів погоджуються, що предметно-фахові компетентності характеризуються наявністю у спеціаліста не стільки великого обсягу знань і досвіду, скільки здатність до актуалізації накопичених знань та умінь у процесі реалізації своїх професійних функцій [3]. Тобто предметно-фахова компетентність знаходить своє відображення у здатності правильно оцінювати ситуацію, що склалась та умінні віднайти потрібне вирішення задля досягнення найкращих результатів у професійній діяльності. Якщо говорити про підготовку фахівців професійного навчання з охорони праці, то їх предметно-фахова компетентність включає два аспекти: спеціальний (розкриває вузькоспеціальну фахову підготовленість з проблем галузі охорони праці) та педагогічний (забезпечує готовність педагогів до ефективної освітньої діяльності у сфері підготовки майбутніх робітників до професійної діяльності у сфері охорони праці). Таким чином, змістове наповнення фахової компетентності з пожежної безпеки становлять фахові знання, практичні вміння й навички, професійні особистісні якості майбутнього педагога професійного навчання.

Професійна освіта з охорони праці передбачає інженерно-педагогічну підготовку фахівців. Так, В. Кулешова розкриває цю підготовку як інтегрований процес формування у інженера-педагога професійних компетенцій, особистісних якостей задля ефективного їх використання як у інженерній галузі, так і педагогічній діяльності, що має стати результатом професійної компетентності спеціаліста [4].

О. Коваленко включає до функціональної схеми професійної діяльності проектно-конструкторську, технологічну, організаційно-виховну та науково-дослідницьку функції, які розглядаються в межах інженерно-педагогічної діяльності [5], в свою чергу вчена Л. Тархан серед названих вище функцій

інженерно-педагогічної діяльності також виділяє організаційно-керівну, технологічну, планово-виробничу та методико-діагностичну [6].

Нормативно-методична функція педагога-інженера передбачає роботу над нормативно-правовою документацією з пожежної безпеки підприємства чи установи, у педагогічній діяльності – розробку начально-методичного комплексу з дисципліни «Пожежна безпека», методичної розробки занять.

Завдання, пов'язані з розробкою проектів наказів, листів, протоколів з питань пожежної безпеки на виробництві та з відбором змісту навчального матеріалу, з визначенням методики проведення занять у закладі освіти належать до проектувальної функції. Організаційна функція передбачає роботу у напрямку організації пожежної безпеки безпосередньо на виробництві чи організацію освітнього процесу у професійному закладі освіти. Технічна функція у педагогічній діяльності передбачає розробку навчальних засобів з пожежної безпеки, а на виробництві – впровадження засобів індивідуального та колективного захисту, проведення інструктажів і технічного огляду устаткування тощо. Контрольна-діагностична функція в межах інженерної діяльності спрямована на контроль за дотриманням нормативно-правової бази з пожежної безпеки, а у напрямку педагогічної діяльності – створення і реалізацію критеріїв оцінювання і засобів для діагностування навчальних досягнень студентів. Науково-дослідницька функція передбачає впровадження у пожежну безпеку установи актуальних досягнень науки і техніки, розробка і застосування у освітньому процесі інформаційно-комунікаційних технологій, сучасних методів і засобів навчання [7].

Фахівець у галузі пожежної безпеки має володіти достатнім обсягом професійних компетентностей. Високий рівень відповідальності та умови професійної діяльності вимагають від них глибокого знання законів і характеристик, що лежать у процесі горіння і гасіння твердих, рідких, газоподібних речовин і матеріалів, зміни фізичного стану та характеристик будівельних матеріалів і їх конструкцій за умов високої температури, впливу пожежних факторів і їх наслідків на живі організми, детальне функціонування

пожежної служби тощо. Тому, настільки жорсткі вимоги до рівня компетентності кожного працівника з пожежної безпеки потребують пошуку більш ефективного підходу до організації їх навчання та попередньої фахової підготовки, віднайти ефективні шляхи та засоби активізації творчого мислення, самостійності [8].

Бібліографія:

1. Нагайчук О. Формування компетентностей з охорони праці та безпеки життєдіяльності у майбутніх вчителів технологій у процесі фахової підготовки. Проблеми підготовки сучасного вчителя № 18, 2018. С. 241-250.
2. Тімець О. В. Формування фахової компетентності майбутнього вчителя географії у процесі професійної підготовки: [монографія]. Умань: Видавець «Сочінський», 2010. 339 с.
3. Овечкин В. П. Компетентность и мобильность специалиста. Профессиональное образование. 2005. № 8. С. 19.
4. Кулешова В. В. Формування пошуково-дослідницьких умінь майбутніх інженерів-педагогів у процесі професійної підготовки: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Х., 2007. 195 с.
5. Коваленко Е. Э. Дидактические основы профессионально-методической подготовки преподавателей специальных дисциплин : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Х., 1999. 407 с.
6. Тархан Л. З. Макетно-графічне моделювання як засіб вивчення технології швейних виробів майбутніми інженерами-педагогами : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. К., 2002. 241 с.
7. Абильтарова Е. Н. Фахова підготовка майбутніх інженерів-педагогів у галузі охорони праці. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 13. Проблеми трудової та професійної підготовки. 2010. С. 16-21
8. Ступак Д. Є. Формування професійної компетентності майбутніх викладачів безпеки життєдіяльності та охорони праці в процесі фахової підготовки: дис. кандидата пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2016. 199 с